

Recognition of Factors Affecting the Body of Residential Spaces and Measuring the Level of Satisfaction of Residents of Residential Complexes with the Physical Quality of the Residential Environment (Case Study: Aseman Tabriz Residential Complex)

Sevil Farajpour Baser

PhD Student in Architecture, Department of Architecture, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

Mir Saeed Moosavi*

Assistant Professor, Department of Architecture and Urban Planning, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

Shabnam Akbari Namdar

Assistant Professor of Architecture, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

Farajpour Baser, S & Moosavi, M.S, & Akbari Namdar, SH. (2021). [Recognition of Factors Affecting the Body of Residential Spaces and Measuring the Level of Satisfaction of Residents of Residential Complexes with the Physical Quality of the Residential Environment (Case Study: Aseman Tabriz Residential Complex)]. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 11 (41), 149-220.

[doi http://dx.doi.org/10.22111/GAII.2021.6603](http://dx.doi.org/10.22111/GAII.2021.6603)

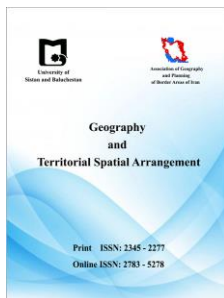
Article type:

Research Article

Received: 30/03/2021

Revised: 22/05/2021

Accepted: 20/06/2021

ABSTRACT

Measuring the degree of spatial satisfaction of the pattern of housing and residential complexes, includes a wide range of cultural, social, physical components, etc., which in total shows the value of the quality of the residential environment. Housing quality indicators are always considered as the most sensitive housing planning tool. In order to ensure social growth, the housing sector, in addition to the housing unit itself, also includes the surrounding environment. Satisfaction with housing is a multidimensional matter and it is necessary to pay attention to various factors that make up its quality and satisfaction in developing an evaluation model. Assessing the level of residents' satisfaction can be effective in measuring the achievement of the goals of urban projects, and also the results of such research can be used to improve the quality of living environment, especially in residential complexes. The aim of this study was to evaluate the satisfaction of residents of Tabriz residential complexes by descriptive-analytical method and for final evaluation of data, SPSS software and statistical methods such as sample t-test, one-way analysis of variance and Pearson correlation test were used. The method of collecting information is based on checklists for questionnaire techniques, observation, study of spatial-spatial features, and in this direction, documentary studies and libraries have been used. Performed studies indicate that people's satisfaction in the field of functional diagram and form of outdoor spaces at a very good level and building form, form of indoor spaces and dimensions of residential units, ceiling height of residential units and dimensions and size of common, facilities and communications of outdoor space. The average (above average) and the number of rooms in the residential unit and the number of units in the complex are poor (below average) and in general, the level of residents' satisfaction with this residential complex is above average.

Keywords:

Satisfaction, Residence, Physical Quality, Residential Complex, Aseman Tabriz Complex.

© the Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

1- Introduction

Housing as a bed for human life is related to other aspects of his life and interact. In recent decades, due to increasing demand for housing

in Iran, many efforts have been made to provide housing, but what is generally overlooked are the qualitative aspects of buildings along with their quantitative increase. This issue, along with the interaction between the quality of the residential environment and the quality of life of the residents, necessitates a comprehensive and systematic definition of the quality of the residential environment. Discussion of any issues of satisfaction and dissatisfaction with "housing" is one of the most

*Corresponding Author: Mir Saeed Moosavi

E-mail: ms.moosavi@iaut.ac.ir

important factors in determining the quality of human life, because satisfaction or dissatisfaction with housing is directly related to individual behaviors and consequently social behaviors. Given that we know that people are the most basic factor in architecture, therefore, the meaning of any architectural work depends on the extent to which this work provides comfort, tranquility and satisfaction of people and is effective in responding to their needs. Therefore, in architecture and residential space design, people and people's satisfaction with residential space is the most important design principle. Accordingly, the main purpose of this paper is to provide a coherent conceptual framework in order to elucidate the quality of the man-made environment in order to achieve a rational theoretical basis in recognizing the fundamental components of the residential environment and understanding how it relates to the relationship within the environment. "Quality" has been described and refined, which depends on the knowledge of the basic intellectual foundations in order to deepen the knowledge of the concept of quality of the man-made environment.

2- Study Area

The study area of the above research is Aseman residential complex located in Tabriz. One of the most prestigious and significant residential projects in the country, located in the green and temperate region of Tabriz, beautiful and modern interior architecture, tailored to the needs of life using the best building materials, facilities and equipment with valid standards in design and implementation.

3- Material and Methods

The present study is of applied type and in terms of research method, descriptive-analytical and according to the nature of the subject and the studied indicators, the approach of this research is of survey and field type using a questionnaire between the residents of Aseman Tabriz residential complex. The theoretical framework and literature of the research have also been compiled using the library and documentary method. The researches done in this field and adding some important variables were modified and confirmed. Cronbach's alpha method was used to evaluate the reliability of the questionnaire. Regarding the appropriate reliability of the research tool, we can refer to the amount of alpha obtained, which in the above research, the amount of alpha obtained is 0.84. The statistical population in this study is the residents of Aseman Tabriz residential complex which was selected by simple random sampling. The volume of the statistical population based on the information

obtained from the board of trustees of the complex was 3814 people and the volume of the sample obtained using the Cochran's sampling formula was estimated to be 349 people with an error coefficient of 0.05. Data were analyzed using SPSS software using statistical methods such as sample t-test, one-way analysis of variance and Pearson correlation test. As mentioned before, the scope of studies in this study is Aseman Tabriz Residential Complex, which consists of 16 towers and 864 apartment units.

4- Result and Discussion

In order to explain and interpret the dissatisfaction variable of quality, effective and effective criteria in the satisfaction of the residential complex, a one-sample t-test with a test value of 3 or a midpoint score of the Likert spectrum and a 95% confidence interval (5% error) was used. The average score of satisfaction of the criteria from the respondents' point of view is equal to 3.43, the difference between the mean score of satisfaction of the criteria of the constructive criteria and the amount of the test is equal to + 0.43. This difference is significant at the level of 0.0001. The test results indicate that the level of satisfaction in most criteria was higher than residential satisfaction in the above descriptive tests can be seen that based on the total prioritization of satisfaction variables, respectively, performance diagram (4.01), form of outdoor spaces and landscaping (95/95). 3), building form (3.74), outdoor space facilities (3.67), indoor space form (3.66), residential unit dimensions (3.61) and outdoor space communications (3.54) above average, The ceiling height of residential units (3.12) and the dimensions and size of common areas (3.06) are average and the number of rooms in residential units (2.98) and the number of units in the complex (2.76) are below average; Therefore, it can be said that in the opinion of the respondents, satisfaction with the construction criteria, the sense of satisfaction in this residential complex has been above average. Also, the lowest level of residents' satisfaction with the study area is related to the dimension of the number of units in the complex. On the other hand, criteria such as: performance diagram, form of outdoor spaces and form of building have the highest level of satisfaction among other criteria.

5- Conclusion

In the present study, the physical components of residential space were addressed in the housing sector. Based on the descriptive findings of the study (using Chi-square test) there is a significant relationship between independent variables such as gender, employment, marital status, people with satisfaction with housing units. Also, the results of

Pearson correlation analysis show that the relationship between age variable and satisfaction with housing complex is significant and positive and the relationship between education variables and average monthly income is significant and negative. On the other hand, the results of one-sample t-test showed that the level of satisfaction with the constructive criteria of a sense of satisfaction with Aseman Tabriz residential complex has been evaluated at a high level; In the sense that in most analytical levels, the dimensions of the residential unit, the ceiling height of the residential units, building form, interior space form, outdoor space form, outdoor space facilities, functional diagram, outdoor space communications and accesses, dimensions and size of common areas are higher. It has been average and only in two criteria, the number of units in the complex and the number of rooms in the residential unit have been evaluated below average, and these cases indicate the satisfaction of residents according to the research findings (which indicates the fulfillment of residents' expectations from this complex); Therefore, it can be acknowledged that in planning, construction and implementation of this project, above all, high aspects of the criteria for improving the quality of the environment have been considered; Therefore, paying attention to the quality of housing and housing complex, as well as the needs of residents, has increased the acceptance of this complex. Also, another goal of the research was to identify low satisfaction variables (called critical variables) in order to take steps to eliminate the shortcomings of these variables and ultimately to improve the future design patterns of residential complexes and improve the quality of the residential environment. As mentioned, in the studied residential complex, the critical variables include the number of units in the complex and the number of rooms in the residential unit. Considering that the above complex has been constructed in the upper area of Tabriz, most of the residents are people with good economic conditions; Therefore, most of the residents of the complex tend to have more rooms for applications such as study rooms and work in the home space, and due to the two types of two and three bedroom apartments in the complex, dissatisfaction has been formed; Therefore, it is recommended to the designers of future residential complexes, before starting the design process of residential complexes, to receive helpful information about the needs and possible expectations of residents (such as land price, statistical information of the community of potential residents, such as social class, financial status, etc.) Take action.

Keywords: Satisfaction, Residence, Physical Quality, Residential Complex, Aseman Tabriz Complex.

6- References (Persian)

Akhavan Kharazi, K. (2008). An analytical approach to the need to pay attention to the culture of societies. *Hoviatshahr*, 2(3), 51-62.

http://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_1091_112538b2e19287ee860f2c05e5e1876f.pdf

Amini, S., Hosseini, S. B., NorouzianMaleki, S. (2014). A Comparative Study of Satisfaction Evaluation between Residents of Mid-Rise and High-Rise Housings. *Armanshahr*, 6(11), 1-13.

<https://www.sid.ir/fa/journal/Image/grad-2.png>

Asefi, M., Imani, E. (2016). Redefining Design Patterns of Islamic Desirable Contemporary Housing through Qualitative Evaluation of Traditional Homes. *Researches in Islamic Architecture*, 4(2), 86-73.

<http://jria.iust.ac.ir/article-1-486-fa.html>

Balali Oskouei, A., Rish Sefid Noosh Abadi, S. (2020). Investigating the effect of personal components on the level of satisfaction with the residential environment (Case study: District 5 of Tehran Municipality). *Journal of Architecture*, 15, 18-37.

<http://ensani.ir/fa/article/430353>

Daroudi, M. R., Jahanshahlo, Laala., Shahriary, S. K. (2015). Maskane Mehr Residents Satisfaction Measurement by City Management Approach (The Case of Bustan Complex in New Hashtgerd City). *Journal of Urban Economics and Management*, 3(9), 125-141.

<https://www.sid.ir/fa/journal/Image/grad-2.png>

Giedion, S. (1968). *Space, Time, Architecture*. Dr Manoochehr Mozayani Translated, Elmi va Farhangi Publication.

Gifford, R. (1997). *Psychology of Residential Environments*. Vahid Ghobadian Translated, *Quarterly Journal of Memari va Farhang*, (2 & 3).

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=94729>

Gifford, R. (1997). *Personal space*. Shabnam Sahraei Translated, *Quarterly Journal of Memari va Farhang*, (2 & 3).

<https://memarifarhang.com/magazine/%D8%B4%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%87-%DB%B2-%D9%88-%DB%B3->

- [%D9%85%D8%B9%D9%85%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D9%88-%D9%81%D8%B1%D9%87%D9%86%DA%AF/](#)
- Hejazi, S. J. (2015). Analyzing Mass Housing Development User Satisfaction Maskane Mehr (Case Study: Mahshar Housing). *Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development)*, 9(2), 239-256.
<http://noo.rs/5wEVy>
- Imam, M. T., Kaveh, M. (2013). Measuring the Level of Life Satisfaction among Maskan-e Mehr Residents of Foolad-Shahr. *Urban Studies*, 2(5), 1-32.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=199355>
- Inglehart, R. (1995). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Translated by Maryam Vatar, Tehran: Kavir publication.
- Kharazmi, Sh. (2008). Life skills: Quality of Life and Happiness Index. *Hamshahri Online*.
<http://www.hamshahrionline.ir/categories>
- Khatoun Abadi, S. A., Saberi, Z., Ebrahimi, M. S. (2011). The Level of Resident's Satisfaction with Residential Environmental Quality: A Case Study of Ashegh Abad Village Town. *Village and Development*, 14(1), 83-99.
<https://www.sid.ir/fa/journal/Image/grad-2.png>
- Moeini, M., Eslami, GH. R. (2012). An Analytic Approach towards the Quality of Contemporary Residential Environment, *Hoviatshahr*, 6(10).
https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_1325.html
- Moosavi, S. S., Baskha, M., Nosrati Nejjhad, F. (1398). Factors related to housing satisfaction among citizens living in Mehr Shahr Parand housing. *Refah Ejtetaei*, 19(73), 39-62.
<http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-3255-fa.html>
- Pourdehimi, Sh., Madani, R., Moosavinia, F. (2017). Physical Factors Affecting the Perception of Density in Residential Environments, A Case Study of Residential Quarters in Mashhad. *Architecture Studies*, 6(11), 43-61.
<http://ensani.ir/fa/article/download/373641>
- Rafieyan, M., Asgari, A., Asgarizadeh, Z. (2009). Units Residential Satisfaction Assessment of Navab Resident. *Human Geography Research Quarterly*, (67), 53-68.
<http://ensani.ir/fa/article/49263/>
- Rafieyan, M., Masoudi Rad, M., Rezaei, M., Masoudi Rad, Mona. (2014). The Evaluation of Inhabitants Satisfaction About the Residential Quality of the Mehr Housing (Case Study: Zahedan City). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 4(12), 135-150.
https://gajj.usb.ac.ir/article_1671.html
- Rezaei, M. R., Kamaeizadeh, Y. (2013). An Evaluation of the Satisfaction Level of the Residents of Maskan-e-Mehr Complexes (Case Study: The Case of Fatemeh Site in Yazd). *Motaleate Shahri*, 2(5).
http://urbstudies.uok.ac.ir/article_5063.html
- Sayyah, A. H. (2008). *Comprehensive Persian to Persian Culture*. 3rd Edition, Eslam Publication.
- Tebbi Masroor, A., Rezaei, M. S. (2015). Evolution Urban Satisfaction of the Quality of Living in the Residential Complex (Case Study: Residential Complexes of Hamedan). *Urban Management*, 14(40), 61-79.
<https://www.sid.ir/fa/journal/Image/grad-2.png>
- Yazdani, M., Pashazadeh, A., Saeidi, S. (2019). Measuring Satisfaction Mehr Housing Residents Quality (Case study: Sham Asbi Mehr Housing in Ardabil). *Geography and Planning*, 23(67), 327-349.
https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_8817.html
- Zabihi, H., Habibi, F., Rahbari Manesh, K. (2011). Relevance Between Acquiescence of Habitations and Impacts on Relationships (Case Study: Ekbatan and Behjatabad Tehran). *Hoviatshahr*, 5(8), 103-118.
https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_1153.html

7- References (English)

- Amérigo, M., Aragonés, J. I. (1997). A Theoretical and Methodological Approach to the Study of Residential Satisfaction. *Journal of Environmental Psychology*, 17, 47-57.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272494496900389>
- Baba, Y., Austin, D. M. (1989). Neighborhood Environmental Satisfaction, Victimization and Social Participation as Determinants of Perceived Neighborhood Safety. *Environment and Behavior*, 21(6).
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0013916589216006>

- Bonaiuto, M., Fornara, F., Bonnes, M. (2006). Perceived Residential Environment Quality In middle- And low-Extension Italian Cities. *Revue Européennede Psychologie Appliquée / European Review of Applied Psychology*, 56, 23-34.
https://www.academia.edu/15269423/Perceived_residential_environment_quality_in_middle_and_low_extension_italian_cities?source=swp_share
- Carr, A. (2004). *Positive Psychology*. Hove and New York: Brunner-Routledge.
https://www.academia.edu/11423794/Carr_A_2004_Positive_psychology_New_worlds_for_old_Irish_Psychologist_30_11_278_279?source=swp_share
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
- Donovan, N., David, H., Richard, S. (2002). *Life Satisfaction: The State of Knowledge and Implications for Government*. London, UK: Cabinet Office Strategy Unit.
<https://wellbeing.research.mcgill.ca/publications/Barrington-Leigh-DRAFT2020-budgeting-for-happiness.pdf>
- Fallahi, B., Ahmad Hariza Hashim., Husniyah Binti Abdul Rahim., Mohamad Fazli Sabri. (2015). Relationship between Background Characteristics and Housing Satisfaction of Iranian Homeowners in Kuala Lumpur, Malaysia. *Educational, Health and Community Psychology*, 4(2).
<http://www.journal.uad.ac.id/index.php/Psychology/article/view/2118>
- Galster, G. C., Hesser Garry, W. (1981). Residential Satisfaction: Compositional and Contextual Correlates. *Environment and Behavior*, 13(6), 735.
<https://doi.org/10.1177/0013916581136006>
- Gifford, R. (1999). Perception and Recognition Environmental. Translated Dehbashy. *Architectural and Cultural Journal*, 2-3(1), 21-29.
<https://journals.openedition.org/ambiances/647>
- Gifford, R. (2002). *Environmental Psychology: Principles and Practice*. Allyn and Bacon, Boston. 193-216.
<https://www.researchgate.net/publication/256446187>
- Jelinkova, Z., Picek, M. (1982). Physical and Psychological Factors Determining Population Responses to Environment. *Activitas nervosa superior*, 26(2), 144-146.
- Kearney, A. R. (2006). Residential Development Patterns and Neighborhood Satisfaction: Impacts of Density and Nearby Nature. *Journal of Environment and Behavior*, 38, 112-139.
<https://doi.org/10.1177/0013916505277607>
- Lansing, J. B., Marans, R. W. (1969). Evaluation of Neighborhood Quality. *AIP Journal*, 11, 195-199.
<https://doi.org/10.1080/01944366908977953>
- Liu, A. M. M (1999). Residential Satisfaction in Housing Estates: a Hong Kong Perspective. *Automation in Construction*, 8(4).
[https://doi.org/10.1016/S0926-5805\(98\)00098-3](https://doi.org/10.1016/S0926-5805(98)00098-3)
- Pasalar, C. (2003). The Effects of Spatial Layout on Student Interaction in Middle Scholl: Multiple Case Analysis. Unpublished Thesis for Degree of Doctor of Philosophy Faculty of North Carolina State University.
<https://www.lib.ncsu.edu/resolver/1840.16/5083>
- Poll, R. V. (1997). The Perceived Quality of the Urban Residential Environment: A Multi-Attribute Evaluation. 179.
<https://research.rug.nl/en/publications/the-perceived-quality-of-the-urban-residential-environment-a-mult>
- Raeesa, M., Nico, K., Liz, B. (2011). Housing Satisfaction and Quality of Life in RDP Houses in Braamfischerville, Soweto: A South African Case Study. *Urbani izziv*, 22(1).
doi:10.5379/urbani-izziv-en-2011-11-01-005.
- Teck-Hong, T. (2012). Housing Satisfaction in Medium- and high-cost Housing: The Case of Greater Kuala Lumpur, Malaysia. *Habitat International*, 36(1), 108-116.
doi:10.1016/j.habitatint.2011.06.003

بازشناسی عوامل مؤثر بر کالبد فضاهای مسکونی و سنجش میزان رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های مسکونی از کیفیت کالبدی محیط مسکونی (مورد شناسی: مجتمع مسکونی آسمان تبریز)

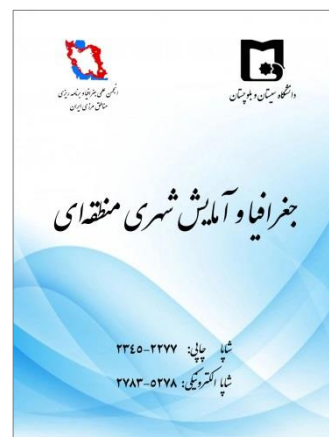
سویل فرج‌پور باصر (دانشجوی دکترای معماری، گروه معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران)
میرسعید موسوی* (استادیار گروه معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران)
شبنم اکبری نامدار (استادیار گروه معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران)

مقاله پژوهشی

چکیده

سنجش درجه رضایتمندی فضایی الگوی سکونت و مجتمع‌های سکونت، طیف گسترده‌ای از مؤلفه‌های فرهنگی، اجتماعی، کالبدی و... را دربرمی‌گیرد که در مجموع ارزش کیفیت محیط مسکونی و سکونت را نمایان می‌کند. شاخص‌های کیفی مسکن همواره به‌عنوان حساس‌ترین ابزار برنامه‌ریزی مسکن محسوب می‌شوند. عرصه مسکن به‌منظور تأمین رشد اجتماعی، علاوه بر خود واحد مسکونی، محیط پیرامون آن را نیز دربرمی‌گیرد. رضایت از سکونت، امری چندبعدی است و توجه به عوامل متعدد سازنده کیفیت و رضایتمندی آن در تدوین الگوی ارزیابی ضروری است. ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنان می‌تواند در جهت سنجش میزان دستیابی به اهداف پروژه‌های شهری مؤثر واقع شود و همین‌طور نتایج حاصل از این‌گونه پژوهش‌ها را می‌توان در ارتقای کیفیت محیط زندگی به‌ویژه در مجتمع‌های مسکونی به‌کار برد. این پژوهش که با هدف ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های مسکونی تبریز صورت گرفته، به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده و برای ارزیابی نهایی داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و روش آماری همچون آزمون T تک‌نمونه‌ای، تحلیل واریانس یک‌طرفه و آزمون همبستگی پیرسون بهره گرفته شده است. شیوه جمع‌آوری اطلاعات بر پایه چک‌لیست‌هایی برای تکنیک‌های پرسشنامه، مشاهده، بررسی ویژگی‌های مکانی-فضایی بوده و در این مسیر از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده شده است. بررسی‌های به‌عمل آمده حاکی از آن است که رضایتمندی افراد در زمینه‌های دیگرام عملکردی و فرم فضاهای خارجی در سطح بسیار خوب و فرم ساختمان، فرم فضاهای داخلی و ابعاد واحد مسکونی، ارتفاع سقف واحدهای مسکونی و ابعاد و اندازه مشاعات، امکانات و ارتباطات فضای خارجی در حد متوسط (بالتر از حد میانه) و تعداد اتاق‌های واحد مسکونی و تعداد واحدهای موجود در مجتمع در حد ضعیف (پایین‌تر از حد میانه) هستند و در کل میزان رضایتمندی ساکنان از این مجتمع مسکونی در بالاتر از حد متوسط قرار دارد.

تاریخ دریافت: ۱۰ فروردین ۱۴۰۰
تاریخ بازنگری: ۱ خرداد ۱۴۰۰
تاریخ پذیرش: ۳۰ خرداد ۱۴۰۰
صفحات: ۲۲۰-۱۴۹

کلید واژه‌ها:

رضایتمندی، سکونت، کیفیت کالبدی، مجتمع مسکونی، مجتمع آسمان تبریز

* نویسنده مسئول: دکتر میرسعید موسوی
پست الکترونیک: ms.moosavi@iaut.ac.ir

مقدمه

مسکن به‌عنوان بستری برای زندگی انسان با سایر ابعاد زندگی او در ارتباط و کنش متقابل است. هر ناحیه مسکونی باید با توجه به ساختارهای گوناگون خانوادگی و نیازهای مکانی و اجتماعی مختلف ساخته شده و با داشتن ویژگی‌های فضایی و اجتماعی خاص خود، محیطی منحصر به فرد را ارائه کند. در دهه‌های اخیر به دلیل افزایش تقاضا برای مسکن در ایران، تلاش‌های بسیاری برای تأمین مسکن انجام پذیرفته، ولی آنچه عموماً نادیده گرفته شده، جنبه‌های کیفی بناها در کنار فزونی کمی آن‌هاست. واژه کیفیت مفهوم گسترده‌ای دارد، به طوری که می‌توان تعاریف مختلفی از آن ارائه داد که بیانگر شاخص‌های مختلفی از آن باشد؛ از این رو در جهت کسب مطلوبیت در حوزه مسکن در کنار توسعه کمی، باید شاخص‌های کیفی در مطالعات برنامه‌دهی مسکن مورد بررسی قرار گیرند (آصفی و ایمانی، ۱۳۹۵: ۶۴). از طرفی در تعیین نیازهای کیفی و ضروریات اساسی مسکن در جامعه معاصر، تجربه گذشتگان اهمیت زیادی دارد. روند روبه‌رشد تقاضای مسکن و توسعه نگرش تک‌بعدی و کمی‌گرا به محیط‌های مسکونی به‌عنوان تفکر برخاسته از زمینه اجتماعی و اقتصادی ایران معاصر، سبب شده است در فرهنگ معماری معاصر توجه لازم به مسئله بنیادین کیفیت محیط‌های مسکونی به‌معنای واقعی آن اعمال نشود. این مسئله به همراه تأثیر متقابل کیفیت محیط مسکونی بر کیفیت زندگی ساکنان، تعریف جامع و نظام‌مند از کیفیت محیط‌های مسکونی را ضروری می‌سازد. بر این اساس یافتن پایه‌های زیربنایی که بتوان آگاهانه از آن‌ها در حوزه عمل استفاده کرد، از اهداف پژوهش‌های نظری در این زمینه است. در این بحث تحلیل کیفیت محیط مسکونی به‌عنوان یک محیط انسان‌ساخت بر بنیان مباحث نظری پیرامون کیفیت محیط‌های انسان‌ساخت مطرح است؛ زیرا در این زمینه تا «چیستی کیفیت محیط‌های انسان‌ساخت» و

«مؤلفه‌های معرف آن» شناسایی نشود، نمی‌توان به بحث‌های رویه‌ای نظیر «چگونگی فرایند برنامه‌ریزی و طراحی محیط‌های انسان‌ساخت با کیفیت مطلوب» از جمله محیط‌های مسکونی با کیفیت دست یافت. (معینی و اسلامی، ۱۳۸۹: ۷۵). از طرفی باید توجه داشت که یکی از بزرگترین اهداف اجتماعی و انسانی، ارتقای کیفیت زندگی انسان است. در این راستا رضایتمندی از زندگی زمینه‌ساز رضایت از حوزه‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است و برعکس کاهش رضایت از زندگی، آثار فراوانی در سطح خرد، میانه و کلان خواهد داشت. افزایش تنش‌ها و مشکلات رفتاری، ناامیدی، اضطراب، افسردگی و... از جمله آثار منفی نارضایتی از زندگی در سطح خرد است که در سطح میانه و کلان نیز پیامدهایی چون کاهش روحیه مشارکت جویی، تعاون، اعتمادکنندگی، عام‌گرایی و... خواهد داشت. در نتیجه بحث بررسی مسائل رضایتمندی و نارضایتی از «مسکن» از جمله مهم‌ترین عامل‌ها در تعیین سطح کیفیت زندگی انسان‌ها است، زیرا رضایتمندی یا عدم رضایت از فضای مسکونی ارتباط مستقیم با رفتارهای فردی و در نتیجه رفتارهای اجتماعی دارد. با توجه به این مسئله که می‌دانیم در معماری اساسی‌ترین عامل مردم هستند، از این رو معنای هر اثر معماری به این مسئله وابسته است که این اثر تا چه اندازه آسایش، آرامش و رضایت مردم را تأمین می‌کند و در پاسخ به نیازهای آن‌ها کارا است. پس در معماری و طراحی فضای مسکونی نیز مردم و رضایت مردم از فضای مسکونی مهم‌ترین اصل طراحی است (اخوان خرازی، ۱۳۸۷: ۵۲). بر این اساس، هدف اصلی این نوشتار ارائه چارچوب مفهومی منسجم به‌منظور روشن‌نگری مراتب کیفیت محیط انسان‌ساخت است که به‌منظور دستیابی به پایه نظری مستدل در شناخت مؤلفه‌های بنیادین معرف محیط مسکونی و فهم چگونگی رابطه درونی آن‌ها در ارتباط با کیفیت این محیط، در ابتدا مفهوم «کیفیت» تشریح

و تدقیق شده‌است که منوط بر شناخت بنیان‌های فکری پایه به‌منظور عمیق‌تر شدن شناخت مفهوم کیفیت محیط انسان‌ساخت است. در این راستا بدیهی است انجام پژوهشی درجهت دستیابی به پاسخ مناسب به پرسش‌هایی از قبیل «میزان رضایتمندی ساکنان از عناصر کالبدی فضاهای مسکونی به چه میزان است؟»، «عناصر کالبدی به چه میزان در ارتقای کیفیت محیط مسکونی و افزایش رضایتمندی تأثیرگذار هستند؟»، «آیا ارتقای کیفیت کالبدی فضا باعث افزایش رضایتمندی ساکنان از محیط مسکونی می‌شود؟» و... و ارائه نتایج حاصل از چنین پژوهشی می‌تواند به تحلیل وضع موجود سکونتی، اتخاذ تصمیمات آتی در ارتقای سطح کیفی مجتمع‌های مسکونی، جلوگیری از تکرار نواقص در سایر مکان‌ها و درنهایت ارتقای کیفیت محیط زندگی کمک شایانی کند. حال باید دید میزان رضایت ساکنان در هریک از معیارها و متغیرهای وابسته و تأثیرگذار به چه میزان است.

پیشینه تحقیق

در زمینه رضایتمندی از محیط مسکونی و مجتمع مسکونی در داخل کشور، محققان علوم مختلف از جمله روان‌شناسان، جامعه‌شناسان و برنامه‌ریزان شهری و رشته مدیریت به تحقیق و بررسی پرداخته‌اند که در اینجا به برخی از این مطالعات پرداخته شده‌است. طبی مسرور و رضایی مؤید در پژوهش خود که در سال ۱۳۹۴ انجام شده‌است، به ارزیابی میزان رضایت شهروندی از کیفیت سکونتی مجتمع‌های مسکونی شهر همدان پرداخته‌اند. به‌منظور انجام این پژوهش از پرسشنامه استفاده شده و به‌منظور تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS بهره گرفته شده‌است. براساس نتایج، عوامل مؤثر بر رضایتمندی، اندازه و تسهیلات مسکن، شرایط درونی و بیرونی مسکن بیان شده‌است. درودی و همکاران نیز در سال ۱۳۹۳ در مقاله خود با عنوان

«سنجش میزان رضایتمندی ساکنان مسکن مهر با رویکرد مدیریت شهری (مطالعه موردی: مجتمع بوستان شهر جدید هشتگرد) به این موضوع پرداخته‌اند. در این پژوهش، به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه و به‌منظور تحلیل آن از روش تحلیل فازی استفاده شده‌است و براساس نتایج، شاخص دسترسی به خدمات و تسهیلات شهری، مهم‌ترین عامل مؤثر بر رضایتمندی معرفی شده‌است و میزان رضایتمندی را در حد ضعیف ارزیابی کرده‌اند. رفیعیان، عسگری و عسگری‌زاده (۱۳۸۸) مقاله‌ای با عنوان «سنجش رضایتمندی سکونتی ساکنان محله نواب»، به این نتیجه رسیدند که معیار تسهیلات مجتمع بالاترین و امنیت مجتمع و دید منظر کمترین میزان اهمیت را از دیدگاه ساکنان داشتند و سطح کلی رضایتمندی را پایین‌تر از حد متوسط بیان کرده‌اند. فلاحی و همکارانش در پژوهشی که در سال ۲۰۱۵ انجام داده‌اند، به بررسی ارتباط بین ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اجتماعی و رضایت مسکن مالکان مهاجر ایرانی در کوآلاامپور و مالزی پرداخته‌اند. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌ها جمع‌آوری و با آزمون مستقل تجزیه t پیرسون، تحلیل واریانس، آزمون و تحلیل شد. براساس نتایج، بین درآمد ماهانه، قیمت واحد مسکونی، تعداد اتاق خواب، جنسیت، میزان تحصیلات و رضایت مسکن رابطه مثبت وجود دارد و قیمت واحد مسکونی اصلی‌ترین عامل دخیل است. سطح رضایتمندی ساکنان در این پژوهش بسیار خوب اعلام شده‌است. امینی و همکارانش در پژوهش خود در سال ۱۳۹۲، به بررسی تطبیقی میزان رضایتمندی ساکنان دو مجتمع مسکونی میان‌مرتبه و بلندمرتبه پرداخته‌اند. براساس نتایج این پژوهش، رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های میان‌مرتبه از بلندمرتبه بیشتر است و به‌طورکلی، عوامل مؤثر بر رضایت را میزان تراکم، مشارکت ساکنان، دسترسی به خدمات عمومی

ایمان و کاوه (۱۳۹۱) و یزدانی و همکاران (۱۳۹۸) به ترتیب با بررسی رضایتمندی ساکنان مسکن مهر (مهرشهر زاهدان)، مسکن مهر فاطمیة یزد، مسکن مهر فولادشهر اصفهان، مسکن مهر شام اسبی اردبیل با استفاده از روش‌های آماری مختلف به این نتیجه رسیده‌اند که رضایتمندی ساکنان از محیط مسکونی و مسکن خود در حد متوسط به بالاست. البته باید خاطر نشان کرد که این مطالعات مربوط به محیط‌ها و محلات مسکونی تازه ایجاد شده بوده است و بررسی میزان رضایتمندی در زمان‌های مختلف متفاوت است. به‌طور کلی خلاصه نتایج حاصل از برخی تحقیقات داخلی پیشین انجام گرفته درباره سنجش سطح رضایتمندی ساکنان از مسکن و عوامل دخیل در آن، در قالب جدول ۱ تدوین شده‌است.

و هماهنگی با بافت ذکر کرده‌اند. خاتون آبادی، صابری و ابراهیمی (۱۳۹۰) میان متغیرهای جنسیت، تأهل، سن، تحصیلات، درآمد خانوار و متغیرهای ارتباطی- موقعیتی با رضایتمندی از کیفیت محیط سکونتی، به ارتباط معنی‌داری دست یافته‌اند. در مطالعه رضایی و کمائی‌زاده (۱۳۹۱) میزان رضایتمندی ساکنان از مجتمع مسکن مهر فاطمیة در حد متوسط ۳/۲۲ (با میانگین نظری ۳) ذکر شده‌است و نیز رابطه متغیر سن با رضایت از مجتمع مسکونی معنی‌دار و مثبت و رابطه متغیرهای تحصیلات و متوسط درآمد ماهیانه معنادار و منفی به‌دست آمده است. همچنین، طبق پژوهش حجازی (۱۳۹۳) سطح رضایتمندی سکونتی در مجتمع‌های مسکن مهر ماهشهر نیز برابر با ۲/۸۳ و در حد کمتر از متوسط بیان شده‌است. همچنین رفیعیان و همکاران (۱۳۹۳)، رضایی و کمائی‌زاده (۱۳۹۱)،

جدول ۱. نتایج تحقیقات داخلی پیشین درباره رضایتمندی ساکنان از مسکن و عوامل دخیل

پژوهشگران	نمونه مطالعاتی	سطح رضایتمندی / عوامل دخیل	پژوهشگران	نمونه مطالعاتی	سطح رضایتمندی / عوامل دخیل
بلالی اسکویی و ریش سفید نوش آبادی، ۱۳۹۹	مجتمع‌های مسکونی منطقه ۵ تهران	کیفیت ساخت و مصالح، نماسازی و کیفیت مشاعات / ضعیف	امینی و همکاران، ۱۳۹۲	دو مجتمع مسکونی میان مرتبه و بلندمرتبه	تعداد طبقات، میزان تراکم و هماهنگی با بافت
یزدانی و همکاران، ۱۳۹۸	مجتمع پزشکان تهران	موقعیت مکانی / مجتمع / خوب	رضایی و کمائی‌زاده، ۱۳۹۱	فولادشهر اصفهان	متوسط
موسوی، باسقا و نصرتی‌نژاد، ۱۳۹۸	مسکن مهر شهر پرند	وضعیت درآمد و هزینه، فاز محل سکونت / متوسط	ایمان و کاوه، ۱۳۹۱	مسکن مهر کوه‌دشت	متوسط
طبی مسرور و رضایی مؤید، ۱۳۹۴	مجتمع‌های مسکونی همدان	اندازه و تسهیلات مسکن	خاتون آبادی و همکاران، ۱۳۹۰	مجتمع‌های مسکونی یزد	متغیرهای ارتباطی- موقعیتی
درودی و همکاران، ۱۳۹۳	مجتمع بوستان شهر جدید هشتگرد	دسترسی به خدمات و تسهیلات شهری / ضعیف	رفیعیان، عسگری و عسگری زاده، ۱۳۸۸	مجتمع مسکونی نواب	امنیت مجتمع و دید منظر / پایین‌تر از حد متوسط
حجازی، ۱۳۹۳	مسکن مهر ماهشهر	کمتر از متوسط	فلاحی و همکاران، ۲۰۱۵	مسکن مالکان مهاجر ایرانی در مالزی	قیمت واحد مسکونی / بسیار خوب
رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۳	محله نواب تهران	محوطه‌سازی و فضای سبز / متوسط			

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

خود بیشتر راضی بوده‌اند. البته به‌طور کلی، افراد متمول بهتر قادرند که کاشانه مورد نظر خود را تهیه کنند، در این صورت راضی‌تر هستند. از دیگر ویژگی‌ها می‌توان به جنسیت اشاره کرد. نتایج تحقیقات نشان داد که اگرچه جنسیت یک ویژگی شخصی مهم در تحقیق روان‌شناسان بوده است، اما به نظر نمی‌رسد که یک ویژگی شخصی مهم در زمینه رضایتمندی باشد. لیو^۵ (۱۹۹۹) رضایت مسکونی را در املاک مسکن در هنگ‌کنگ مطالعه کرده است. این مقاله به مطالعه عوامل مؤثر بر هر دو سطح فیزیکی و اجتماعی مؤثر بر رضایت مسکونی در میان ساکنان منطقه مسکونی انتخاب‌شده در هنگ‌کنگ پرداخته و بر روی داده‌ها نیز تحلیل عاملی و رگرسیون چندگانه انجام شده است. یک مقایسه نیز از عوامل درک نارضایتی در میان ساکنان مسکن دولتی و خصوصی انجام شده. پیشنهاد شده که پوشش سیستماتیک وسیع‌تری از موضوع از طریق تحقیق و تشخیص فرایند ارزیابی ساختمان در هنگ‌کنگ انجام شود. ویلیام یانی^۶ (۱۹۸۵) به مطالعه تأثیر طراحی محیط کالبدی بر رفتار افراد در یک پروژه عظیم خانه‌سازی به نام پروژه پروت ایگو پرداخت. در این اجتماع، ساکنان همگی در یک ساختمان بلوک سیمانی زندگی می‌کردند که همه فضاها اضافی حذف شده بود. او اظهار می‌دارد: طرح و شکل چنین ساختمان‌هایی نحوه تعاملات اجتماعی غیررسمی میان ساکنان را تغییر داده و آن‌ها را دلسرد می‌کند. او همچنین بیان می‌کند که شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد محیط کالبدی که خانواده‌ها در آن زندگی می‌کنند، به‌ویژه طراحی واحدهای مسکونی، بر شیوه زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. تک هنگ^۷ نیز پژوهشی در سال ۲۰۱۲، دربارهٔ مجتمع‌های مسکونی

در مطالعات خارجی نیز، آمریگو و آرا گونز^۱ (۱۹۹۷) رضایت مسکونی را با رویکرد نظری و روش‌شناختی مطالعه کرده‌اند. در این مقاله رویکردی نظری و روش‌شناختی برای مطالعه رضایت مسکونی ارائه شد و به دنبال ارائه یک نمای کلی از روابط ایجادشده بین فرد و محیط مسکونی‌اش است. این مقاله در دو بخش شکل گرفته است. نخست دیدی کلی از حالت هنری در رضایتمندی مسکونی ارائه شده است. به‌منظور انجام این کار، از یک مدل که روابط بین فرد و محیط مسکونی‌اش را تحلیل می‌کند، شروع کردند و برخی از نتایج تجربی به‌دست‌آمده از این مدل شرح داده شد. در بخش دوم، برخی از مشکلاتی که مانع ارائه دیدگاه تحقیق شده‌اند را مورد تحلیل قرار دادند. از طرفی در مطالعه‌ای که به‌وسیله لانسینگ و مارانز در سال ۱۹۶۹ صورت گرفت، رضایتمندی به‌عنوان یکی از معیارهای کلیدی سنجش میزان کیفیت محیطی مطرح شد: «یک محیط کیفیت بالا، احساس رفاه و رضایتمندی به جمعیتش را به‌واسطه ویژگی‌هایی که ممکن است فیزیکی، اجتماعی یا سمبلیک باشد، منتقل می‌کند.» در مطالعه‌ای که در سال ۱۹۸۲ به‌وسیله جلینکوا و پیچک^۳ انجام گرفت، این نتیجه حاصل شد که سن در ارتباط با رضایتمندی عمومی از منزل مسکونی تأثیر دارد. مشخص شد که مردم مسن (بالای ۳۱ سال) در مقایسه با جوانان از منزل مسکونی خود رضایتمندی بیشتری دارند. در یک مطالعه دیگر که به‌وسیله بابا و آویستین^۴ (۱۹۸۹) انجام شد، نتایج نشان داد که مردم با وضعیت اجتماعی-اقتصادی بالا، مردم سالخورده، مالکان به‌ترتیب در مقایسه با مردم وضعیت اجتماعی-اقتصادی پایین، مردم جوان‌تر و مستأجران از ویژگی‌های فیزیکی واحدهای همسایگی

5 Liu

6 William Yanni

7 Tak Hong

1 Amerigo and Aragones

2 Lansing and Marans

3 Jelinkova and Picek

4 Baba and Austin

است (کارنی، ۲۰۰۶: ۱۳۵).^{۱۰} مفهوم رضایتمندی که به عنوان تابعی از میزان خشنودی فرد و ارضای نیازهای جسمی و روانی فرد تعریف می‌شود، مفهومی از نظریه‌های انگیزش و نیازها در روان‌شناسی است که همه زمین‌ها و ابعاد زندگی را دربرمی‌گیرد (رفیعیان و همکاران، ۱۳۸۸: ۶۷) و اما رضایت از یک سکونتگاه یا کاشانه چگونه حاصل می‌شود؟ رضایت فرد از مسکن، تحت تأثیر چه مشخصه‌ها و عواملی قرار می‌گیرد؟ رضایت یا عدم رضایت از مسکن چه تأثیرات رفتاری بر روی فرد خواهد گذاشت؟ بسیاری از افراد به چیزهایی که نمی‌توانند داشته باشند تمایل دارند؛ بنابراین به دلایل اقتصادی یا سایر دلایل آن‌ها باید محلی را که تمایل کمتری نسبت به آن دارند را انتخاب کنند، اما باید توجه داشت که آنچه را که فردی تمایل دارد انتخاب می‌کند، آنگاه رضایت حاصل می‌شود (گیسیدون، ۱۹۶۸: ۸۹).^{۱۱} ادبیات نظری درباره رضایت از زندگی از غنای بسیاری برخوردار است و نظریه‌پردازان مختلفی به این موضوع پرداخته‌اند. در تبیین این مفهوم از چارچوب‌های نظری مشتمل بر نظریات و تئوری نسبی میدانی و... استفاده شده است. جدول ۲ برخی دیدگاه‌ها درباره رضایت از زندگی را نشان می‌دهد.

شهر کوآلالمپور انجام داده است. براساس نتایج این پژوهش، مالکیت خانه، ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی، ویژگی‌های مسکن و سیستم تحویل مسکن، عوامل مؤثر بر رضایتمندی افراد از مسکن‌شان است. رانیزامولا^{۱۲} و همکارانش در پژوهش خود (۲۰۱۱) به عوامل مؤثر بر رضایتمندی از مسکن در مجتمع‌های مسکونی پرداخته‌اند که دولت در مناطق محروم آفریقای جنوبی ساخته است. براساس نتایج این پژوهش، دسترسی به خدمات، براساس امکانات رفاهی، نقش مهمی بر رضایت ساکنان دارد. در مطالعات از این دست، همچنین می‌توان به مقاله بنایتو^{۱۳} و همکارانش (۲۰۰۶) اشاره کرد. آن‌ها در مقاله خود به بررسی تأثیر کیفیت ادراک محیط مسکونی بر احساس تعلق به محله پرداخته‌اند. داده‌های تحقیق با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شده است. جامعه آماری محله‌های متوسط و پایین از نظر اقتصادی در شهرهای با جمعیت ۵۰ تا ۴۰۰ هزار نفر کشور ایتالیا و نمونه آماری نیز ۱۴۸۸ نفر است. براساس نتایج تحقیق عوامل مؤثر بر کیفیت ادراک محیط مسکونی جنبه‌های فضایی (برنامه‌ریزی فضا، سازمان و دسترسی به فضا و فضای سبز)، جنبه‌های انسانی (مردم و روابط اجتماعی)، جنبه‌های عملکردی (رفاه، تفریحی، تجاری و خدمات حمل‌ونقل) و جنبه‌های متنی (بهداشت محیط‌زیست و نگهداری) است.

مبانی نظری تحقیق

مفهوم رضایت

رضایت در معنی لغوی خود در فرهنگ عمید به معنی رضا، راضی‌بودن، خشنودی از چیزی یا مکانی است (سیاح، ۱۳۸۷: ۳۰). رضایت از محل زندگی خود، دومین عامل مهم در رضایت فرد از کل زندگی خویش

جدول ۲. دیدگاه‌های موجود درباره رضایت از زندگی

(اینگلهارت، ۱۳۷۳)	رضایت از زندگی بازتاب توازن میان آرزوهای شخص و وضعیت فعلی اوست. به بیان دیگر هرچه شکاف میان آرزوهای فرد و وضعیت عینی وی بیشتر شود، رضایت او از زندگی کاهش می‌یابد.
(کار، ۲۰۰۴)	رضایت از زندگی بسیاری از حیطه‌ها از جمله وضعیت سلامت، توان انجام فعالیت‌های روزمره، وجود فرصت‌هایی برای دنبال کردن علایق، عملکرد اجتماعی در دوستی‌ها و روابط با دیگران دسترس به منابع مراقبت از سلامتی را دربرمی‌گیرد.
(دینر، ۱۹۸۴)	رضایت از زندگی، بیانی کلی از احساسات و نگرش درباره زندگی فرد در یک دامنه مثبت تا منفی است. رضایت از زندگی به مقایسه شرایط زندگی شخصی به آن معیاری که از نظر او مناسب و استاندارد باشد وابسته است.
(دانون و هالپرن، ۲۰۰۲)	رضایت از زندگی یک مقیاس باز-ذهنی از سعادت مردم است. به این دلیل ذهنی است که در بررسی‌ها از مردم پرسیده می‌شود که آیا از زندگی خود راضی هستند یا نه. باز است به این دلیل که محققان از پیش، تعریفی از سعادت اجتماعی ارائه نمی‌دهند، بلکه داوری درباره رضایت از زندگی به عهده هر شخص است.
(خوارزمی، ۱۳۸۶)	رضایت از زندگی بیانگر نگرش مثبت فرد نسبت به جهانی است که در آن زندگی می‌کند و درواقع همان احساس خشنودی است که در پی دستیابی به آن، زمانی نه‌چندان کوتاه را سپری می‌کند. فلسفه‌ای است که شخص آگاهانه برای زندگی خویش انتخاب کرده و ناخودآگاه آن را در ذهن دارد.

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

عوامل مؤثر بر ایجاد رضایت

برای استنباط رضایت از سکونتگاه باید این را به میزان کافی اندازه‌گیری کرد، ولی این سنجش در یک سؤال ساده که از محل سکونت خود رضایت دارید یا خیر؟ خلاصه نمی‌شود. اما به‌راستی چه عواملی سبب می‌شود تا انسان در یک زمان از یک محیط احساس رضایت و در زمان دیگر از همان محیط احساس نارضایتی داشته باشد؟ و به عبارتی دیگر چه عواملی در میزان رضایت انسان از یک محیط نقش دارد؟ از جمله عوامل مؤثر در احساس رضایت افراد از مسکن به عوامل شخصی، اجتماعی، معماری و فرهنگی اشاره کرد که در ذیل هریک از عوامل توضیح داده می‌شود:

- عوامل شخصی و تأثیرات آن بر رضایت: مسلماً سلیقه شخصی و خشنودی بعضاً بستگی به شخص ساکن دارد. خصوصیات فردی که بر رضایت تأثیر می‌گذارد شامل عوامل جمعیتی، شخصیتی، ارزش‌ها، انتظارات و مقایسه با سایر سکونتگاه‌ها و امید به آینده است (گیدیون، ۱۹۶۸: ۸۹).

- عوامل اجتماعی و تأثیرات آن بر رضایت: روابط متقابل و ارتباط با دیگران، هنجارها، خلوت خصوصی در مقابل استقلال و امنیت، نقش مهمی در اولویت‌ها درباره سکونتگاه‌ها دارد. درحقیقت بخش مهمی از تعریف کاشانه، عملکرد اجتماعی آن است (گیفورد، ۱۹۹۷: ۳۴).^{۱۲}

شناخت و نسبت آن‌ها با رویکردهای نظری مرتبط با این مفهوم است (معینی و اسلامی، ۱۳۸۹: ۴۳).

هدف از کیفیت در محیط مسکونی

اولین برداشت از بررسی محیط‌های مسکونی در فرهنگ معماری معاصر در ایران، این است که دستیابی به محیط‌های مسکونی با کیفیت بالاتر ضرورت تعریفی جامع و نظام‌مند از کیفیت محیط‌های مسکونی را که بتواند در قالب مدلی مدون راه‌حل‌های مشکل کیفیت این محیط‌ها را تبیین کند، ضروری بنماید. توسعه نگرش‌های تک‌بعدی با بنیان‌های نظری عینیت‌گرا یا ذهنیت‌گرای صرف، سبب بروز عدم‌شناخت صحیح به مسئله بنیادین کیفیت مطلوب در محیط انسان ساختار جمله محیط‌های مسکونی می‌شود؛ در نتیجه «کیفیت محیط مسکونی» در حوزه جامع‌نگر در قالب رویکردی دوبعدی، در جریان تعامل بین دو مؤلفه «مشخصه‌های عینی و صوری این محیط» با «خواسته‌ها و نیازهای برگرفته از مفاهیم ارزشی ساکنان» آن تبیین می‌شود. محیط مسکونی در مرتبه علت‌های صوری به واسطه عوامل و اجزای سازنده خود واجد مشخصه‌های اساسی و خاص می‌شود که از این به قابلیت‌های آن تعبیر می‌شود. این قابلیت‌ها در برآوردن نیازها و خواسته‌های ساکنان که برگرفته از مفاهیم ارزشی در مرتبه علت‌های غایی است که سبب کنش‌های متعامل در سطوح عاطفی، عملیاتی و استنباطی به ارزیابی کیفیت محیط مسکونی منجر می‌شود. در سال‌های آتی، حرکتی به سوی نگاهی عمیق‌تر به عرضه مسکن با کیفیت بالاتر با اتکا بر الگوهای تدوین‌شده براساس توجه به رابطه «ساکنان» با «برنامه‌ریزان، طراحان و سازندگان» محیط‌های مسکونی نیاز است، در غیر این صورت برنامه‌ریزی ساخت محیط‌های مسکونی به‌جای در نظر گرفتن نیازها و خواسته‌های ساکنان، تنها براساس بهره‌وری اقتصادی سازندگان مسکن صورت خواهد گرفت. نتیجه این فرایند پویا، در سیر از مرحله نظر به عمل و برعکس سبب پایداری کیفیت

- عوامل معماری و محیطی: عوامل معماری و محیطی تأثیر زیادی بر اولویت‌ها و رضایت از خانه دارد. در یک نگاه عوامل معماری و محیطی را می‌توان به دسترسی‌ها، توده و فضای سیمای شهری و محیط‌زیست و ویژگی‌های کمی و کیفی واحدها و امکانات تقسیم کرد. (ذبیحی و همکاران، ۱۳۹۰).

- عوامل فرهنگی و تأثیرات آن بر رضایت: خانه‌ها در نقاط مختلف جهان بسیار متفاوت هستند و افراد ترجیح می‌دهند در خانه‌هایی زندگی کنند که مطابق با فرهنگ گذشته آن‌ها باشد. این به دلیل آن است که سکونتگاه‌هایی که تبلوری از فرهنگ هستند مکمل الگوهای رفتاری آن فرهنگ هستند (گیفورد، ۱۹۹۷: ۳۴).

مفهوم کیفیت

استنباط حاصل از تحلیل اشتراک معنایی در مجموع تعاریف مورد بررسی در حوزه‌های معنایی عام، بر دو دریافت در رابطه با مفهوم «کیفیت» دلالت دارد؛ دریافت نخست، بیانگر قرابت مفهومی «کیفیت» با ویژگی‌های اساسی، صفات و حالات خاص، مشخصه‌های ذاتی و ویژگی‌های هر چیز اعم از یک شیء، یک احساس یا یک وضعیت است و دریافت دیگر دال بر این است که این مؤلفه‌ها به دلیل تعیین درونی‌شان باعث متمایز کردن یک چیز از انواع دیگر می‌شوند و معیارهایی برای ارزشیابی و قضاوت در رابطه با درجه خوبی و برتری یا فروتری چیزها در قیاس با یکدیگر به دست می‌دهند. همچنین «کیفیت» به دو وجه اشاره دارد؛ وجه عینی یا وجه ذهنی که از دو منبع «خود» فرد یا خود «شیء» نشأت می‌گیرند. هرچند تعاریف پایه در حوزه واژه‌شناختی زمینه درک مفهوم کیفیت را ایجاد می‌کند، اما درک عمیق‌تر این مفهوم با توجه به تبیین نسبت وجوه عینی و ذهنی با مفهوم اساسی کیفیت، منوط به پی‌جویی ریشه‌های بنیادین آن در حوزه شناخت‌شناسی است که با توجه به ماهیت این نوشتار، این امر وابسته به درک مراجع

فضا و روابط و ارتباطات فضایی در فضاهای فعالیت است (پاسالار، ۲۰۰۳: ۱۲) ۱۴.

مؤلفه‌های کالبدی اجتماع‌پذیری فضای مسکونی

مؤلفه‌های کالبدی فضای مسکونی با عواملی همچون نحوه دسترسی، موقعیت قرارگیری، آسایش در شرایط مختلف اقلیمی و امنیت در رابطه است. از ابعاد کالبد فضای عمومی و قابلیت‌های آن در رابطه با اجتماع‌پذیری فضا می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. دسترسی‌ها: دسترسی‌های سواره و پیاده و نحوه تفکیک آن‌ها از هم در مجتمع‌های مسکونی یکی از عوامل مؤثر بر رضایت افراد خواهد بود. دسترسی پیاده در یک مجتمع مسکونی، باید به گونه‌ای باشد که مجتمع نه تنها برای افراد پیاده قابل سکونت باشد، بلکه دسترسی‌های پیاده جذابیت بیشتر نسبت به سواره داشته باشد.

۲. ویژگی‌های کیفی و کمی واحدها: از جمله ویژگی‌های کیفی که می‌تواند بر رضایت افراد مؤثر باشد. تفکیک حریم‌های عمومی و خصوصی خانواده از هم، داشتن خلوت، داشتن حریم‌های لازم برای فعالیت، داشتن چشم‌اندازهای مناسب، نور مناسب، تهویه مناسب و دسترسی مناسب است. همچنین از ویژگی‌های کمی که باید مدنظر قرار گیرد، می‌توان به تراکم فرد در واحد مسکونی اشاره کرد که تراکم زیاد در کاشانه باعث تنش‌ها و بیماری‌های روانی شده و به شدت بر رضایت فرد مؤثر خواهد بود.

۳. ابعاد و اندازه‌های فضای مسکونی اعم از ابعاد فضاهای سکونتی و ارتفاع سقف‌ها و ...

۴. امکانات: شامل امکانات رفاهی، خدماتی، ورزشی است که به شدت در بالابردن میزان رضایت افراد مؤثر خواهد بود.

محیط‌های مسکونی در طول دوره‌های زمانی می‌شود که حاصل آن، ارتقای کیفیت زندگی در محیط‌های مسکونی خواهد بود. در وجه دیگر، این پایداری به شکلی خاص از محیط وابسته می‌شود که حاصل شناسایی و ترکیب عناصر فضایی با کیفیت‌های فرمی، عملکردی و معنایی است که در قالب محیط مسکونی کالبدی به وحدت رسیده‌اند و با دستیابی به درجاتی از انطباق‌پذیری با نیازها و توقعات ساکنان در طول زمان، پاسخگوی آنان هستند (معینی و اسلامی، ۱۳۸۹: ۵۵).

عوامل کالبدی فضا

- تعریف کالبد

کالبد به معنی قالب هر چیزی باشد؛ اما مفهوم کالبد در معماری این‌گونه اطلاق می‌شود که یک فضا در معماری وقتی زیباست که صفت‌های ویژه فضا با عملکردهای فضا هماهنگی داشته باشد (هماهنگی فرم و فونکسیون) و این اصلی است که در بررسی معماری سنتی و قدیمی کاملاً مشهود است. معنی هماهنگی و همخوانی فرم و فونکسیون در معماری، منطبق بر برداشت کلی فلسفی از هماهنگی «صورت و محتوی» در عمل و شناخت و در هر بیان هنری است (مونتللو، ۲۰۰۷: ۱۵) ۱۳. بسیاری از پژوهش‌های اخیر رابطه مشخصه‌های کالبدی فضا و تعاملات جمعی را محور خود قرار داده‌اند. محور این پژوهش‌ها بر این است که در هر محیطی، فضای کالبدی به مثابه سامانه فضایی عمل می‌کند و مشخصه‌های این سامانه فضایی بر تعاملات جمعی کاربران مؤثر است. در این مطالعه رابطه میان سازماندهی فضایی و تعاملات اجتماعی کاربران مورد مطالعه قرار می‌گیرد. این امر شامل موارد ابعاد، هندسه

و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۰۳). با مطالعه سوابق نظری و تجربی مربوط به میزان رضایت از سکونتگاه و همچنین به استناد آنچه در ادبیات موضوع به آن اشاره شد، رضایتمندی سکونتی متأثر از طیف گسترده‌ای از شرایط ادراک شده عینی و ذهنی است. این مفهوم دارای ماهیتی مرکب و نمایانگر رضایت فرد از واحد مسکونی، محله و ناحیه سکونتی اوست. در جدول ۳ مدل سنجش کیفیت کالبدی محیط‌های سکونتی (مجتمع‌های مسکونی) نشان داده شده است.

۵. توده و فضا: چیدمان مطلوب بلوک‌ها نسبت به هم در جهت ایجاد محوریت فضایی، فراهم آوردن فضای باز با کیفیت و ایجاد ترکیب زیباشناسانه بین توده ساختمانی و فضای شهری می‌تواند یکی از عوامل مؤثر بر رضایت افراد باشد.

۶. فضای سبز: فضای سبز موجود در مجتمع‌های مسکونی از طریق ایجاد حس شادابی، سرزندگی در فضا می‌تواند نقش بسیار مناسب و بسزایی در بالابردن میزان احساس رضایت از محیط داشته باشند (ذبیحی

جدول ۳. معیارها و زیرمعیارهای رضایتمندی از مجتمع‌های مسکونی

هدف	معیارها	زیرمعیارها
معیارها و زیرمعیارهای رضایتمندی از مجتمع‌های مسکونی	فضای داخلی	ابعاد واحد مسکونی
		متراژ واحدهای مسکونی، ابعاد ریزفضاها، پاسخگویی به میزان نیاز ساکنان براساس سرانه
		تعداد اتاق‌های واحد مسکونی
		تعداد اتاق‌های در دسترس براساس تعداد نفرات
		ارتفاع سقف واحدهای مسکونی
		ارتفاع سقف واحد، القای حس سرزندگی یا خفقان
		تعداد واحدهای موجود در مجتمع
		تعداد واحدهای در همسایگی
		فرم ساختمان
		نمایشی، ویژگی‌های زیباسازی بصری، رعایت اصول ایمنی نمایشی، مصالح استفاده شده در نما
فضای خارجی	فرم فضاهای خارجی و محوطه‌سازی امکانات فضای خارجی	فرم فضاهای داخلی
		زیباسازی بصری محیط داخلی، معماری داخلی
		ابعاد و اندازه مشاعات
		سهولت تردد در راهرو، ابعاد و ارتفاع سقف راهرو
		دیاگرام عملکردی
		ارتباط بین فضایی، سهولت دسترسی مابین ریزفضاها
		فرم فضاهای خارجی و محوطه‌سازی
		زیباسازی بصری محیط خارجی، اصول محوطه‌سازی، کیفیت فضای سبز، هوا و جریان باد مناسب
امکانات فضای خارجی		
دسترسی مناسب به آیت‌های خدماتی نظیر عابربانک، باجه پستی، سوپرمارکت و...		
ارتباطات فضاهای خارجی	ارتباطات فضاهای خارجی	نحوه ارتباطات سواره و پیاده، سهولت تردد در محوطه، دسترسی مناسب به خیابان‌های اصلی و فرعی، دسترسی مناسب به ایستگاه‌های حمل‌ونقل شهری

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

بررسی انواع عوامل کالبدی در فضای مسکونی (مجتمع مسکونی)

عوامل تأثیرگذار بر کالبد یک فضای مسکونی در سه دسته طبقه‌بندی می‌شود:

۱. عوامل کالبدی مرتبط با پیکره بندی توده و واحد های مسکونی شامل اندازه خانه، اندازه مجتمع و همسایگی، اندازه بلوک ها، گونه مسکونی و تنوع بصری.

۲. عوامل کالبدی مرتبط با پیکره بندی فضایی و واحد های مسکونی شامل دید از درون خانه، اشرافیت، سازمان دهی فضاهای عمومی.

۳. عوامل کالبدی مرتبط با پیکره یک واحد مسکونی شامل ابعاد واحدهای مسکونی، تعداد واحدهای هر ساختمان، دسترسی ورود به هر واحد، نور واحد، تعداد اتاق هر واحد، ارتفاع هر واحد و... است (پوردیهمی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۳).

همه این عوامل در رضایتمندی ساکنان از کیفیت کالبدی محیط مسکونی تأثیرگذار بوده و در این مقاله نیز از طریق تحقیقاتی که انجام شده آمار و اطلاعات دقیق به دست آمده است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و از حیث روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی است و با توجه به ماهیت موضوع و شاخص‌های مورد بررسی، رویکرد حاکم بر این پژوهش از نوع پیمایشی و میدانی با استفاده از پرسشنامه بین ساکنان مجتمع مسکونی آسمان تبریز است. چارچوب نظری و ادبیات تحقیق نیز با استفاده از روش کتابخانه‌ای و اسنادی گردآوری شده است. روایی پرسشنامه با بررسی پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه و اضافه کردن برخی متغیرهای مهم، اصلاح و تأیید شد. در بررسی پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. درباره قابلیت اعتماد

مناسب ابزار تحقیق می‌توان به مقدار آلفای به دست آمده اشاره کرد که در پژوهش فوق، مقدار آلفای به دست آمده، ۰/۸۴ است. جامعه آماری در این پژوهش، ساکنان مجتمع مسکونی آسمان تبریز است که به صورت تصادفی ساده انتخاب شده است. حجم جامعه آماری براساس اطلاعات کسب شده از هیئت امنای مجتمع، ۳۸۱۴ نفر و حجم نمونه به دست آمده با استفاده از فرمول تعیین نمونه کوکران، با ضریب خطای ۰/۰۵، ۳۴۹ نفر برآورد شد. پرسشنامه سنجش میزان رضایتمندی از مجتمع مسکونی به دو بخش تقسیم شد. طبق نتایج حاصل از پژوهش بلالی اسکویی و ریش سفید نوش آبادی (۱۳۹۹) در وهله اول، تفاوت اولویت‌ها در رابطه با سکونتگاه و سطح رضایتمندی از مسکن بستگی به عوامل شخصی و اجتماعی نظیر سن، شغل، مرحله زندگی و... دارد. از قرار معلوم، تفاوت‌ها در رضایت که مرتبط با سن هستند تحت تأثیر تغییر در نیازها، اهداف و موقعیت اجتماعی است؛ به عنوان مثال در ارزیابی میزان رضایت توسط جلینوا، (به نقل از پل^{۱۵}، ۱۹۹۷: ۲۳) اثبات شد که «افراد سالخورده بیشتر از افراد جوان از شرایط سکونت‌شان راضی هستند. همچنین در الگوی فرهنگی منطقه مورد بحث پسران و دختران بعد از عبور از سن بلوغ سطح درخواست حریم‌هایشان بالاتر می‌رود، به طوری که دختران از دیده شدن توسط جنس مخالف عموماً احساس رنجش می‌کنند.» همچنین در تحقیقی از گالستر^{۱۶} 1981 عنوان شده است که بعضی از گروه‌های مردم (جوان تر، ازدواج کرده، سرپرستان خانواده، سیاه‌پوستان، تعدادی از کودکان) به علت نیازهای متعدد، آرزوها یا میزان توانایی در اصلاح آن‌ها از وضعیت سکونتشان رضایت کمتری دارند. حتی ساکنان محیطی مشترک، به یک صورت درباره آن فکر

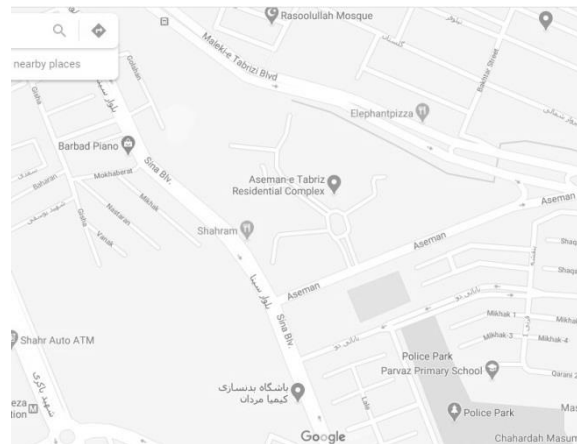
15 Poll
16 Galster and Hesser

نمی‌کنند. تفاوت‌های فردی عامل کلی این تغییرپذیری و بی‌ثباتی در شناخت فضایی است که در بین عوامل مؤثر، پژوهشگران، پنج عامل مراحل زندگی، توانایی فضایی، آشنایی با محل، جنسیت و خطاهای شناختی را بیشتر تأثیرگذار می‌دانند؛ اما گیفورد^{۱۷} (2002) علاوه بر این موارد، شخصیت، هوش، خودتأثیری، فرهنگ، تعلیم و تربیت، احساس، فشار زمانی، خطر، علاقه، سطح تستسترون و... را نیز مؤثر دانسته و معرفی می‌کند (بلالی اسکویی و ریش سفید نوش آبادی، ۱۳۹۹: ۳)؛ بنابراین قسمت نخست پرسشنامه پژوهش حاضر مربوط به متغیرهای مستقل، از قبیل: سن، جنس، تحصیلات، وضعیت تأهل، شغل و متوسط درآمد با هدف تأثیر این متغیرها بر روی میزان ادراک رضایتمندی از واحدهای مسکونی و بخش دوم مربوط به متغیرهای وابسته به رضایتمندی از مجتمع‌های سکونتی است. این متغیرها (که براساس نتایج حاصل از مطالعات پیشین نظیر پژوهش ذبیحی و همکاران، پوردیپیمی و همکاران که در جدول ۳ جمع‌بندی شده و تعیین شده‌اند)، شامل ابعاد واحد مسکونی، تعداد اتاق‌های واحد مسکونی، ارتفاع سقف واحدهای مسکونی، تعداد واحدهای موجود در مجتمع، فرم ساختمان، فرم فضاهای داخلی، فرم فضاهای خارجی، دیاگرام عملکردی، ابعاد و اندازه مشاعات، ارتباطات فضای خارجی و امکانات فضای خارجی است. در توضیح متغیرهای مورد بررسی در مورد مجتمع مسکونی مورد مطالعه، ابعاد واحدهای مسکونی شامل سه تیپ آپارتمانی ۲۲۰، ۱۴۰ و ۱۱۵ متر مربعی هستند که بررسی‌های انجام‌شده براساس پاسخگویی مترائ واحد به میزان نیاز ساکنان براساس سرانه صورت گرفته و نتایج حاصل تجمیع شده‌اند. همچنین واحدهای مجتمع در دو نوع سه‌خوابه و دوخوابه طراحی شده‌اند. ارتفاع سقف واحدهای مسکونی (کف

تا زیرسقف) ۳ متر بوده و استفاده از سقف کاذب در فضاهای اصلی خانه نظیر پذیرایی به حداقل رسیده است. مشاعات مجتمع شامل راه‌پله‌ها، راه‌پله اضطراری، آسانسور و راهروهایی به عرض ۲.۵ متر هستند که راهروها در همه قسمت‌ها از طریق پنجره سرتاسری دارای نورگیری مطلوبی هستند. تجزیه و تحلیل کیفیت فضای خارجی مجتمع شامل بررسی فرم فضاهای خارجی (اصول محوطه‌سازی، زیباسازی بصری محیط خارجی، کیفیت فضای سبز، هوا و جریان باد مناسب)، امکانات فضای خارجی (دسترسی مناسب به آیت‌های خدماتی نظیر عابربانک، باجه پستی، سوپرمارکت و...) و دسترسی‌ها و ارتباطات آن (نحوه ارتباطات سواره و پیاده، سهولت تردد در محوطه، دسترسی مناسب به خیابان‌های اصلی و فرعی، دسترسی مناسب به ایستگاه‌های حمل‌ونقل شهری) بوده است. شایان ذکر است ارزش‌گذاری این متغیرها با استفاده از طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت به صورت (۱. عالی ۲. بسیار خوب ۳. خوب ۴. متوسط ۵. ضعیف) ارائه شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS روش‌های آماری همچون آزمون T تک‌نمونه‌ای، تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون همبستگی پیرسون صورت گرفت. همان‌گونه که قبلاً نیز اشاره شد، محدوده مطالعاتی در این پژوهش مجتمع مسکونی آسمان تبریز است که متشکل از ۱۶ برج و ۸۶۴ واحد آپارتمانی است.

معرفی محدوده مطالعاتی

محدوده مطالعاتی پژوهش فوق، مجتمع مسکونی آسمان واقع در شهر تبریز است که تصاویر و موقعیت مکانی آن به شرح زیر است:

شکل ۱. موقعیت مکانی و نقشه هوایی مجتمع

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

یافته‌های پژوهش (تجزیه و تحلیل داده‌ها)

برای تبیین و توصیف داده‌های جمع‌آوری شده در تحقیق از آمار توصیفی و از جداول و نمودارها برای نشان دادن بعضی ویژگی‌های نمونه استفاده شده است. همچنین یافته‌های توصیفی به ارائه و تشریح فراوانی‌ها می‌پردازد. در جداول زیر به ترتیب، جدول ۵ توزیع پاسخگویان بر حسب جنسیت و جدول ۶ توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل هستند. جدول ۷ نشان می‌دهد که ۱۳/۷۵ درصد از پاسخ‌دهندگان در گروه سنی ۰-۱۸ سال، ۱۸/۰۵ درصد ۱۹-۲۹ سال، ۲۱/۲۰ درصد ۳۰-۳۹ سال، ۲۱/۴۸ درصد ۴۰-۴۹ سال، ۱۶/۹۰ درصد ۵۰-۵۹ سال و ۸/۵۹ درصد ۶۰ سال و بالاتر هستند. جدول ۸ توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات و جدول ۹ توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال تنظیم شده است.

در معرفی نمونه موردی مطالعاتی می‌توان به جدول ۴ اشاره کرد.

جدول ۴. معرفی مجتمع مسکونی آسمان تبریز

مساحت زمین	۹۴۰۰۰ متر مربع
زیربنا	۱۹۰۰۰ متر مربع
تعداد برج‌ها	۱۶
تعداد طبقات برج‌ها	۱۸

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

همچنین از دلایل انتخاب نمونه موردی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

یکی از معتبرترین و شاخص‌ترین پروژه‌های مسکونی در سطح کشور، واقع شدن در منطقه سرسبز و خوش آب‌وهوای ائل‌گلی تبریز، معماری داخلی زیبا و مدرن، متناسب با نیازهای زندگی با استفاده از مرغوب‌ترین مصالح ساختمانی، تأسیساتی و تجهیزاتی با رعایت استانداردهای معتبر در طراحی و اجرا.

جدول ۸. توزیع بر حسب تحصیلات

درصد	فراوانی	تحصیلات
۱۲.۰۳	۴۲	زیر دیپلم
۱۷.۷۶	۶۲	دیپلم
۱۰.۳۱	۳۶	فوق دیپلم
۳۳.۸۱	۱۱۸	لیسانس
۲۳.۴۹	۸۲	فوق لیسانس و بالاتر
۲.۵۷	۹	بی‌سواد
۱۰۰	۳۴۹	جمع

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

جدول ۹. توزیع بر حسب وضعیت اشتغال

درصد	فراوانی	وضعیت اشتغال
۷۰.۴۸	۲۴۶	شاغل
۲۹.۵۱	۱۰۳	غیرشاغل
۱۰۰	۳۴۹	جمع

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

در جهت تبیین و تفسیر متغیر نارضایتی معیارهای کیفیت‌بخش و تأثیرگذار در رضایتمندی مجتمع مسکونی، از آزمون T تک‌نمونه‌ای با مقدار آزمون ۳ یا نمره حد وسط طیف لیکرت و فاصله اطمینان ۹۵ درصد (خطای ۵ درصد) استفاده شده است. همان‌گونه که در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود، میانگین نمره رضایتمندی معیارها از دیدگاه پرسش‌شوندگان برابر با ۳/۴۳ شده است که تفاضل میانگین نمره میزان رضایتمندی معیارهای سازنده و مقدار آزمون برابر با ۰/۴۳+ است. این تفاوت در سطح ۰/۰۰۰۱ معنی‌دار است.

جدول ۵. توزیع بر حسب جنسیت

درصد	فراوانی	جنسیت
۵۸.۴۵	۲۰۴	زن
۴۱.۵۴	۱۴۵	مرد
۱۰۰	۳۴۹	جمع

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

جدول ۶. توزیع بر حسب تأهل (منبع: نویسندگان، ۱۴۰۰)

درصد	فراوانی	وضعیت تأهل
۴۶.۴۱	۱۰۶	مجرد
۵۳.۵۸	۱۸۷	متاهل
۱۰۰	۳۴۹	جمع

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

جدول ۷. توزیع بر حسب سن

درصد	فراوانی	سن
۱۳.۷۵	۴۸	۰-۱۸
۱۸.۰۵	۶۳	۱۹-۲۹
۲۱.۲۰	۷۴	۳۰-۳۹
۲۱.۴۸	۷۵	۴۰-۴۹
۱۶.۹۰	۵۹	۵۰-۵۹
۸.۵۹	۳۰	۶۰ و بیشتر
۱۰۰	۳۴۹	جمع

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

جدول ۱۰. مقایسه میانگین رضایت از معیارهای سازنده رضایتمندی در مجتمع مسکونی با مقدار آزمون

مقدار آزمون = ۳						متغیر
سطح معناداری	t	درجه آزادی	تفاضل میانگین	انحراف معیار	میانگین	رضایتمندی از معیارهای سازنده
۰/۱۰۰۰	۱/۳۳	۳۴۸	۰/۴۳+	۰/۷۷۹	۳/۴۳	

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

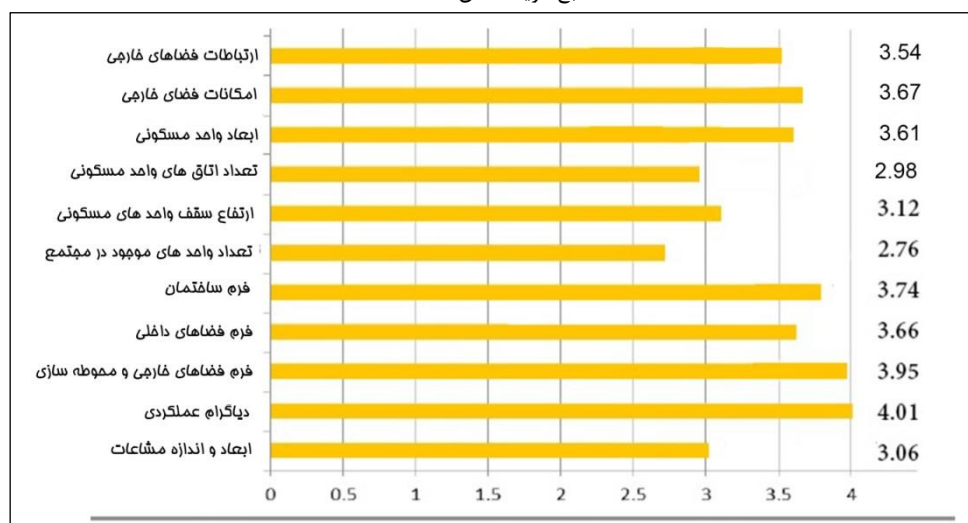
خارجی (۳/۵۴) در حد بالاتر از متوسط، ارتفاع سقف واحدهای مسکونی (۳/۱۲) و ابعاد و اندازه مشاعات (۳/۰۶) در حد متوسط و تعداد اتاق‌های واحد مسکونی (۲/۹۸) و تعداد واحدهای موجود در مجتمع (۲/۷۶) در حد پایین‌تر از متوسط هستند؛ بنابراین می‌توان گفت از نظر پاسخگویان رضایتمندی از معیارهای سازنده، حس رضایتمندی در این مجتمع مسکونی، بیشتر از حد متوسط بوده است. جدول ۱۱ مربوط به آزمون‌های توصیفی میانگین، انحراف معیار و واریانس متغیرهای رضایتمندی سکونتی است.

به‌دست آوردن وضعیت رضایتمندی از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده و عدد ۳ به‌عنوان میانه نظری رضایتمندی انتخاب شد. نتایج آزمون حاکی از آن است که میزان رضایتمندی در اکثر معیارها از میانه رضایتمندی سکونتی بیشتر بوده است در آزمون‌های توصیفی فوق مشاهده می‌شود که براساس اولویت‌بندی کل در متغیرهای رضایتمندی به‌ترتیب، دیاگرام عملکردی (۴/۰۱)، فرم فضاهای خارجی و محوطه‌سازی (۳/۹۵)، فرم ساختمان (۳/۷۴)، امکانات فضاهای خارجی (۳/۶۷) فرم فضاهای داخلی (۳/۶۶)، ابعاد واحد مسکونی (۳/۶۱) و ارتباطات فضاهای

جدول ۱۱. آزمون‌های توصیفی میانگین، انحراف معیار و واریانس متغیرهای رضایتمندی سکونتی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس
تعداد اتاق‌های واحد مسکونی	۲.۹۸	۰.۷۸۰	۰.۶۰۸
ابعاد واحد مسکونی	۳.۶۱	۰.۷۴۴	۰.۵۵۳
ارتفاع سقف واحدهای مسکونی	۳.۱۲	۰.۷۳۳	۰.۵۳۷
تعداد واحدهای موجود در مجتمع	۲.۷۶	۰.۷۳۹	۰.۵۴۶
فرم ساختمان	۳.۷۴	۰.۷۱۷	۰.۵۱۴
دیاگرام عملکردی	۴.۰۱	۰.۸۷۴	۰.۷۶۳
ابعاد و اندازه مشاعات	۳.۰۶	۰.۶۱۵	۰.۳۷۸
فرم فضاهای داخلی	۳.۶۶	۰.۷۱۲	۰.۵۰۶
فرم فضاهای خارجی و محوطه‌سازی	۳.۹۵	۰.۸۰۵	۰.۶۴۸
امکانات فضای خارجی	۳.۶۷	۰.۷۱۴	۰.۵۱۰
ارتباطات فضاهای خارجی	۳.۵۴	۰.۷۳۰	۰.۵۳۳

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

شکل ۲. وضعیت میزان رضایتمندی معیارهای سازنده رضایت در مجتمع مسکونی آسمان

(منبع: نویسندگان، ۱۴۰۰)

رضایتمندی را در میان سایر معیارها به خود اختصاص داده است. به‌طور کلی جدول ۱۲ میزان رضایت ساکنان از معیارهای پژوهش را در پنج طیف (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) نشان داده است.

همان‌طور که در شکل ۲ مشاهده می‌شود، کمترین میزان رضایتمندی ساکنان از محدوده مورد مطالعه مربوط به بُعد تعداد واحدهای موجود در مجتمع است. از سوی دیگر معیارهایی از قبیل: دیاگرام عملکردی، فرم فضاهای خارجی و فرم ساختمان بالاترین سطح

جدول ۱۲. طیف‌بندی میزان رضایت ساکنان از معیارهای رضایتمندی

وضعیت رضایتمندی				معیار
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	
	*			ابعاد واحد مسکونی
			*	تعداد اتاق‌های واحد مسکونی
		*		ابعاد و اندازه مشاعات
			*	تعداد واحدهای موجود در مجتمع
	*			فرم ساختمان
	*			فرم فضاهای داخلی
		*		ارتباطات فضای خارجی
	*			امکانات فضای خارجی
*				فرم فضاهای خارجی
*				دیاگرام عملکردی
		*		ارتفاع سقف واحدهای مسکونی

(منبع، نویسندگان، ۱۴۰۰)

پیرسون نشان می‌دهد که رابطه متغیر سن با رضایت از مجتمع مسکونی معنی‌دار و مثبت و رابطه متغیرهای تحصیلات و متوسط درآمد ماهیانه معنی‌دار و منفی است. از سوی دیگر، نتایج حاصل از آزمون t تک‌نمونه‌ای نشان داد که میزان رضایتمندی از معیارهای سازنده حس رضایتمندی از مجتمع مسکونی آسمان تهریز در سطح بالایی ارزیابی شده است؛ بدان مفهوم که در اکثر سطوح تحلیلی اعم از ابعاد واحد مسکونی، ارتفاع سقف واحدهای مسکونی، فرم ساختمان، فرم فضاهای داخلی، فرم فضاهای خارجی، امکانات فضای خارجی، دیاگرام عملکردی، ارتباطات فضای خارجی و دسترسی‌ها، ابعاد و اندازه مشاعات در سطح بالاتر از حد متوسط بوده است و تنها در دو معیار تعداد واحدهای موجود در مجتمع و تعداد

نتیجه‌گیری و پیشنهادات کاربردی

همان‌گونه که در بخش مبانی نظری مطرح شد، جلب نسبی رضایتمندی سکونتی یکی از اهداف اصلی برنامه‌ریزان و مدیران شهری است که آن را باید در سه سطح مسکن، واحد همسایگی و محله بررسی کرد تا بتوان از مجموع نتایج آن‌ها رضایتمندی یک محدوده سکونتی را مورد تحلیل قرار داد. در پژوهش حاضر، در بخش مسکن به مؤلفه‌های کالبدی فضای مسکونی پرداخته شد. براساس یافته‌های توصیفی تحقیق (با استفاده از آزمون کای اسکور) بین متغیرهای مستقل از قبیل جنسیت، اشتغال، وضعیت تأهل، افراد با رضایتمندی از واحدهای مسکونی رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از تحلیل همبستگی

اتاق‌های واحد مسکونی در سطح زیر متوسط ارزیابی شده‌است و این موارد بیانگر رضایتمندی ساکنان با توجه به یافته‌های تحقیق (که بیانگر تحقق انتظارات ساکنان از این مجتمع است) است؛ بنابراین می‌توان ادعان داشت که در برنامه‌ریزی، ساخت و اجرای این پروژه بیش از هر چیز، جنبه‌های بالایی از معیارهای ارتقای کیفیت محیط مد نظر بوده است؛ از این رو توجه به مقوله کیفیت مسکن و مجتمع مسکونی و همچنین نیاز ساکنان، به مقبولیت این مجتمع افزوده است. همچنین، هدف دیگر تحقیق، تشخیص متغیرهای دارای رضایت پایین (که به‌عنوان متغیرهای بحرانی نامیده می‌شوند) بود تا بتوان با ارائه راهکارهای پیشنهادی، قدمی در جهت رفع نواقص این متغیرها و نهایتاً در جهت اصلاح الگوهای طراحی آتی مجتمع‌های مسکونی و ارتقای کیفیت محیط مسکونی برداشت. همان‌گونه که اشاره شد، در مجتمع مسکونی مورد مطالعه، متغیرهای بحرانی شامل تعداد واحدهای موجود در مجتمع و تعداد اتاق‌های واحد مسکونی هستند. با توجه به اینکه مجتمع فوق در منطقه بالای شهر تبریز احداث شده‌است، اکثر ساکنان را افراد با شرایط اقتصادی خوب تشکیل داده‌اند؛ از این رو اکثر ساکنان مجتمع تمایل به داشتن تعداد اتاق بیشتر برای کاربری‌هایی نظیر اتاق مطالعه و کار در فضای خانه دارند و با توجه به دو نوع تیپ آپارتمانی دو و سه خوابه در مجتمع، نارضایتی از این امر شکل گرفته است؛ بنابراین به طراحان مجتمع‌های مسکونی آتی پیشنهاد می‌شود، قبل از شروع روند طراحی مجتمع‌های مسکونی، نسبت به دریافت اطلاعات کمک‌کننده در زمینه نیازها و انتظارات احتمالی ساکنان (نظیر قیمت زمین، اطلاعات آماری جامعه ساکنان احتمالی، مثل طبقه اجتماعی، وضعیت مالی و...) اقدام کنند. در ضمن، طبق نتایج حاصل از پژوهش تقوایی و همکاران (۱۳۹۲) که در بافت

مرکزی شهر یزد انجام گرفته، توجه به این نکته نیز امری ضروریست که در ساختمان‌های با مترای محدود، افزایش تعداد اتاق‌ها به کمک کم کردن مترای اتاق، امری نادرست است؛ زیرا این امر (مترای کم اتاق‌ها) به نوبه خود یکی از عوامل نارضایتی ساکنان از فضای مسکونی خواهد بود. در خصوص تعداد واحدها نیز نظر به اینکه مجتمع‌های مسکونی اکثراً در زمین‌هایی با مترای بسیار بالا و به‌صورت بلندمرتبه‌ای ساخته می‌شوند، امکان کنترل یا تقلیل محسوس تعداد واحدهای آپارتمانی وجود نخواهد داشت؛ ولی با کاهش تعداد طبقات، اختصاص فضای سبز کافی نسبت به سرانه، بهبود بخشی سیرکولاسیون و ارتباطات در محوطه می‌توان تا حد زیادی مشکلات ناشی از تعدد واحدها و به تبع آن افزایش جمعیت را کاهش داد. در همین راستا، در نتایج پژوهش امینی و همکاران (۱۳۹۲) نیز به رضایت بیشتر در ساختمان‌های میان‌مرتبه نسبت به بلندمرتبه اشاره شده‌است؛ بنابراین در طراحی مجتمع‌های مسکونی از این دست، توجه به این نکات پیشنهاد می‌شود. در نهایت، با توجه به آنکه مسکن چیزی فراتر از سرپناه محسوب می‌شود، توجه به سایر ویژگی‌های مسکن و به‌خصوص مجتمع‌های مسکونی در رفع نیازهای ساکنان و دستیابی به رضایتمندی آن‌ها، امری ضروری به نظر می‌رسد. از طرفی رضایت مسکونی یکی از موضوعاتی است که اکثراً در زمینه محیط‌های مسکونی مطالعه و ثابت شده‌است که بخشی از حوزه رضایت از زندگی است. در عین حال شایان ذکر است که در کنار مؤلفه‌های کالبدی توجه به ارتقای کیفیت در همه جوانب زمینه‌های کیفیت، اعم از محیطی، فرهنگی و اجتماعی نیز بر میزان رضایتمندی سکونتی ساکنان مؤثر خواهد بود؛ بنابراین در ادامه مسیر تحقیق، در جهت افزایش میزان رضایتمندی ساکنان، انجام تحقیقات آتی در این زمینه‌ها پیشنهاد می‌شود. در ضمن با توجه به اینکه به

بلالی اسکویی، آزیتا؛ ریش سفید نوش آبادی، سجاد. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر مؤلفه‌های شخصی افراد بر میزان رضایتمندی از محیط مسکونی (نمونه موردی: منطقه ۵ شهرداری تهران)، نشریه معماری‌شناسی، شماره ۱۵، صص ۱۵-۳۷.

<http://ensani.ir/fa/article/430353>

پوردیهیمی، شهرام؛ مدنی، رامین؛ موسوی‌نیا، فاطمه. (۱۳۹۶). عوامل کالبدی مؤثر بر ادراک تراکم در محیط‌های مسکونی، مطالعات معماری ایران، دوره ششم، شماره ۱۱، صص ۴۳-۶۱.

<http://ensani.ir/fa/article/download/373641>

حجازی، سید جعفر. (۱۳۹۳). ارزیابی وضعیت طرح مسکن مهر از دیدگاه ساکنان (مطالعه موردی: مسکن مهر شهر ماهشهر)، فصلنامه علمی-پژوهشی توسعه اجتماعی، دوره نهم، شماره ۲، صص ۲۳۹-۲۵۶.

<http://noo.rs/5wEVy>

خاتون آبادی، سید احمد؛ صابری، زیبا؛ ابراهیمی، محمد صادق. (۱۳۹۰). میزان رضایت مندی ساکنان از کیفیت محیط سکونتی: مطالعه موردی روستا شهر عاشق‌آباد، فصلنامه علمی روستا و توسعه، دوره چهاردهم، شماره ۱، صص ۸۳-۹۹.

<https://www.sid.ir/fa/journal/Image/grad-2.png>

خوارزمی، شهیندخت. (۱۳۸۶). مهارت‌های زندگی: «کیفیت زندگی و شاخص خوشبختی»، همشهری آنلاین.

<http://www.hamshahrionline.ir/categories>

درودی، محمدرضا؛ جهانشاهلو، لعل؛ شهریاری، سید کمال‌الدین. (۱۳۹۳). سنجش میزان رضایتمندی ساکنین مسکن مهر با رویکرد مدیریت شهری (مطالعه موردی: مجتمع بوستان شهر جدید هشتگرد)، فصلنامه علمی-پژوهشی اقتصاد و مدیریت شهری، سال سوم، شماره ۹، صص ۱۲۵-۱۴۰.

<https://www.sid.ir/fa/journal/Image/grad-2.png>

ذبیحی، حسین؛ حبیب، فرح؛ رهبری‌منش، کمال. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین میزان رضایت از مجتمع مسکونی و تأثیر مجتمع مسکونی بر روابط انسان، هویت شهر، سال پنجم، شماره ۸، صص ۱۱۸-۱۰۳.

https://hoviatsahr.srbiau.ac.ir/article_1153.html

رضایی، محمدرضا؛ کمائی‌زاده، یعقوب. (۱۳۹۱). ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنان از مجتمع‌های مسکن مهر (مطالعه

نظر می‌رسد محل قرارگیری مجتمع مورد مطالعه (موقعیت شهری و جغرافیایی و قرارگیری در منطقه خوش‌آب‌وهوا) تا حدودی در جهت‌دهی به معیارهای رضایتمندی مؤثر واقع شده باشد (به‌عنوان مثال در زمینه تهویه مناسب، استفاده بهینه از فضای سبز و محوطه‌سازی و...)، انجام پژوهش‌های آینده در بسترهایی با شرایط جغرافیای متفاوت‌تر، می‌تواند منجر به نتایج جدید و متفاوتی شود؛ بنابراین انجام چنین تحقیقاتی در تعیین سطوح رضایت مناطق و گونه‌های مسکن مختلف پیشنهاد می‌شود.

منابع

اخوان خرازی، کامیار. (۱۳۸۷). رویکرد تحلیلی به ضرورت توجه به فرهنگ‌جوامع، هویت‌شهر، سال دوم، شماره ۳، صص ۶۲-۵۱.

http://hoviatsahr.srbiau.ac.ir/article_1091_112538b2e19287ee860f2c05e5e1876f.pdf

آصفی، مازیار؛ ایمانی، الناز. (۱۳۹۵). بازتعریف الگوهای طراحی مسکن مطلوب ایرانی-اسلامی معاصر با ارزیابی کیفی خانه‌های سنتی، پژوهش‌های معماری اسلامی، دوره چهارم، شماره ۲، صص ۵۶-۷۳.

<http://jria.iust.ac.ir/article-1-486-fa.html>

امینی، صبا؛ حسینی، سیدباقر؛ نوروزیان ملکی، سعید. (۱۳۹۲). بررسی تطبیقی میزان رضایت مندی ساکنان بین دو نمونه از مجتمع‌های مسکونی میان مرتبه و بلند مرتبه، نمونه‌های موردی: مجتمع‌های مسکونی شهید محلاتی و سبحان، معماری و شهرسازی آرمانشهر، دوره ششم، شماره ۱۱، صص ۱-۱۳.

<https://www.sid.ir/fa/journal/Image/grad-2.png>

ایمان، محمدتقی؛ کاوه، مهدی. (۱۳۹۱). سنجش میزان رضایت از زندگی در میان ساکنان مسکن مهر فولادشهر اصفهان، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال دوم، شماره ۵، صص ۳۲-۱.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=199355>

اینگلهارت، رونالد. (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: انتشارات کویر.

https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_1325.html

موسوی، سیدسعید؛ باسحا، مهدی؛ نصرتی نژاد، فرهاد. (۱۳۹۸). عوامل مرتبط با رضایت از سکونت در میان شهروندان ساکن در مسکن مهر شهر پرنده، رفاه اجتماعی، دوره نوزدهم، شماره ۷۳، صص ۳۹-۶۲.

<http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-3255-fa.html>

یزدانی، محمدحسن؛ پاشازاده، اصغر؛ سعیدی، سمیرا. (۱۳۹۸). بررسی میزان رضایتمندی ساکنین مسکن مهر (نمونه موردی: مسکن مهر شام اسبی اردبیل)، نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی، سال بیست‌وسوم، شماره ۶۷، صص ۳۴۹-۳۲۷.

https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_8817.html

Amérigo, M., Aragonés, J. I. (1997). A Theoretical and Methodological Approach to the Study of Residential Satisfaction. *Journal of Environmental Psychology*, 17, 47-57.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272494496900389>

Baba, Y., Austin, D. M. (1989). Neighborhood Environmental Satisfaction, Victimization and Social Participation as Determinants of Perceived Neighborhood Safety. *Environment and Behavior*, 21(6).

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0013916589216006>

Bonaiuto, M., Fornara, F., Bonnes, M. (2006). Perceived Residential Environment Quality in middle- And low-Extension Italian Cities. *Revue Européenne de Psychologie Appliquée / European Review of Applied Psychology*, 56, 23-34.

https://www.academia.edu/15269423/Perceived_residential_environment_quality_in_middle_and_low_extension_italian_cities?source=swp_share

Carr, A. (2004). *Positive Psychology*. Hove and New York: Brunner-Routledge.

https://www.academia.edu/11423794/Carr_A_2004_Positive_psychology_New_worlds_for_old_Irish_Psychologist_30_11_278_279?source=swp_share

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.

<https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>

Donovan, N., David, H., Richard, S. (2002). Life Satisfaction: The State of Knowledge and

موردی: سایت مسکن مهر فاطمیه شهر یزد، فصلنامه مطالعات شهری، دوره دوم، شماره ۵.

http://urbstudies.uok.ac.ir/article_5063.html

رفیعیان، مجتبی؛ عسگری، علی؛ عسگری زاده، زهرا. (۱۳۸۸). سنجش میزان رضایتمندی سکونتی ساکنان محله نواب، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۶۷، صص ۵۳-۶۸.

<http://ensani.ir/fa/article/49263/>

رفیعیان، مجتبی؛ مسعودی‌راد، ماندانا؛ رضایی، مریم؛ مسعودی‌راد، مونا. (۱۳۹۳). سنجش میزان رضایتمندی ساکنان از کیفیت سکونتی مسکن مهر (موردشناسی: مهرشهر زاهدان)، نشریه جغرافیا و آمایش شهری-منطقه‌ای، دوره چهارم، شماره ۱۲، صص ۱۵۰-۱۳۵.

https://gajj.usb.ac.ir/article_1671.html

سیاح، عبدالحمید. (۱۳۸۷). فرهنگ جامع فارسی به فارسی، چاپ سوم، انتشارات اسلام.

طبی مسرور، ابوالقاسم؛ رضایی موید، صادق. (۱۳۹۴). ارزیابی میزان رضایت شهروندی از کیفیت‌های سکونتی در مجتمع‌های مسکونی (مورد پژوهی: مجتمع‌های مسکونی شهر همدان)، مدیریت شهری، دوره چهاردهم، شماره ۴۰، صص ۶۱-۷۹.

<https://www.sid.ir/fa/journal/Image/grad-2.png>

گیفورد، رابرت. (۱۹۹۷). روانشناسی محیط‌های مسکونی، ترجمه دکتر وحید قبادیان، فصلنامه معماری و فرهنگ، شماره ۲ و ۳.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=94729>

گیفورد، رابرت. (۱۹۹۷). فضای شخصی، ترجمه شبنم صحرائی، فصلنامه معماری و فرهنگ، شماره ۲ و ۳.

<https://memarifarhang.com/magazine/%D8%B4%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%87-%DB%B2-%D9%88-%DB%B3-%D9%85%D8%B9%D9%85%D8%A7%D8%B1-%DB%8C-%D9%88-%D9%81%D8%B1%D9%87%D9%86%DA%AF/>

گیدییون، زیگفرد. (۱۹۶۸). فضا، زمان، معماری، ترجمه دکتر منوچهر مزینی، انتشارات علمی و فرهنگی.

معینی، مهدیه؛ اسلامی، غلامرضا. (۱۳۸۹). رویکردی تحلیلی به کیفیت محیط‌مسکونی معاصر، هویت‌شهر، سال ششم، شماره ۱۰.

- of Density and Nearby Nature. *Journal of Environment and Behavior*, 38, 112-139.
<https://doi.org/10.1177/0013916505277607>
- Lansing, J. B., Marans, R. W. (1969). Evaluation of Neighborhood Quality. *AIP Journal*, 11, 195-199.
<https://doi.org/10.1080/01944366908977953>
- Liu, A. M. M (1999). Residential Satisfaction in Housing Estates: a Hong Kong Perspective. *Automation in Construction*, 8(4).
[https://doi.org/10.1016/S0926-5805\(98\)00098-3](https://doi.org/10.1016/S0926-5805(98)00098-3)
- Pasalar, C. (2003). The Effects of Spatial Layout on Student Interaction in Middle Scholl: Multiple Case Analysis. Unpublished Thesis for Degree of Doctor of Philosophy Faculty of North Carolina State University.
<http://www.lib.ncsu.edu/resolver/1840.16/5083>
- Poll, R. V. (1997). The Perceived Quality of the Urban Residential Environment: A Multi-Attribute Evaluation. 179.
<https://research.rug.nl/en/publications/the-perceived-quality-of-the-urban-residential-environment-a-mult>
- Raesa, M., Nico, K., Liz, B. (2011). Housing Satisfaction and Quality of Life in RDP Houses in Braamfischerville, Soweto: A South African Case Study. *Urbani izziv*, 22(1).
doi:10.5379/urbani-izziv-en-2011-11-01-005.
- Teck-Hong, T. (2012). Housing Satisfaction in Medium- and high-cost Housing: The Case of Greater Kuala Lumpur, Malaysia. *Habitat International*, 36(1), 108–116.
doi:10.1016/j.habitatint.2011.06.003
- Implications for Government. London, UK: Cabinet Office Strategy Unit.
<https://wellbeing.research.mcgill.ca/publications/Barrington-Leigh-DRAFT2020-budgeting-for-happiness.pdf>
- Fallahi, B., Ahmad Hariza Hashim., Husniyah Binti Abdul Rahim., Mohamad Fazli Sabri. (2015). Relationship between Background Characteristics and Housing Satisfaction of Iranian Homeowners in Kuala Lumpur, Malaysia. *Educational, Health and Community Psychology*, 4(2).
<http://www.journal.uad.ac.id/index.php/Psychology/article/view/2118>
- Galster, G. C., Hesser Garry, W. (1981). Residential Satisfaction: Compositional and Contextual Correlates. *Environment and Behavior*, 13(6), 735.
<https://doi.org/10.1177/0013916581136006>
- Gifford, R. (1999). Perception and Recognition Environmental. Translated Dehbashy. *Architectural and Cultural Journal*, 2-3(1), 21-29.
<https://journals.openedition.org/ambiances/647>
- Gifford, R. (2002). *Environmental Psychology: Principles and Practice*. Allyn and Bacon, Boston. 193-216.
<https://www.researchgate.net/publication/256446187>
- Jelinkova, Z., Picek, M. (1982). Physical and Psychological Factors Determining Population Responses to Environment. *Activitas nervosa superior*, 26(2), 144-146.
- Kearney, A. R. (2006). Residential Development Patterns and Neighborhood Satisfaction: Impacts